

Agenda 21

med klimatstrategi
för Södertälje kommun

2004-06-14

Innehåll

Förord	Sid 3
Inledning	Sid 4
Fokusområden	Sid 6
Begränsad klimatpåverkan	Sid 6
Uppvärmning - elförbrukning	Sid 7
Transporter	Sid 8
Samverkan, kommunikation och uppföljning	Sid 9
Något kan alla göra	Sid 9
Frisk luft	Sid 10
Något kan alla göra	Sid 11
Giftfri miljö	Sid 12
Något kan alla göra	Sid 13
Ingen övergödning	Sid 14
Något kan alla göra	Sid 14
Grundvatten av god kvalitet	Sid 15
Något kan alla göra	Sid 15
Ett rikt växt- och djurliv	Sid 16
Något kan alla göra	Sid 17
Levande skogar	Sid 18
Något kan alla göra	Sid 19
Ett rikt odlingslandskap	Sid 20
Något kan alla göra	Sid 21
God bebyggd miljö	Sid 22
Källsortering	Sid 22
Buller	Sid 23
Trygghet, demokrati och jämställdhet	Sid 24
Kulturhistoriskt värdefulla miljöer	Sid 25
Något kan alla göra	Sid 25
Övriga målområden	Sid 26
Levande sjöar och vattendrag	Sid 26
Hav i balans och levande kust och skärgård	Sid 27
Säker strålmiljö	Sid 28
Myllrande våtmarker	Sid 29
Bara naturlig försurning	Sid 30
Skyddande ozonskikt	Sid 31

Förord

Södertälje kommuns nya Agenda 21 omfattar åren 2004-2010. Vårt första program antogs av kommunfullmäktige år 1997. Kommunstyrelsen har tillsatt en parlamentarisk ledningsgrupp bl a med uppgiften att utarbeta en ny Agenda. Vårt nya program har tre särskilda kännetecken och strategier:

- Klimatfrågan har högsta prioritet i vårt lokala arbete liksom på nationell och global nivå. Kommunen är sedan 2002 även medlem i nätverket Klimatkommunerna.
- Vi lägger stor vikt vid goda boendemiljöer. Södertälje kommuns nya översiktsplan visar att det är möjligt att bygga 8 000 nya bostäder de närmaste 15 åren. Graden av miljöanpassning kommer att ha betydelse för den totala miljösituationen i Södertälje under lång tid. När nya byggnader uppförs finns stora möjligheter att flytta fram positionerna vad gäller miljölösningar.
- Södertälje ska vara en grön kommun med levande och tillgängliga parker, skogar och ett levande odlingslandskap.

För att nå de olika målen i vårt Agenda 21-program kommer vi att, i än högre grad än tidigare, aktivt söka samarbete. Exempel är partnerskap med företag och stora arbetsplatser kring utsläpp av växthusgaser och minskade utsläpp från transporter. Det är angeläget att fler barn och ungdomar kommer med i arbetet för en hållbar utveckling. Därför ska ett samarbete med andra som arbetar med barn och ungdomar prioriteras. Den nya Agenda 21 säger också att kommunen ska vara ett föredöme och visa på möjligheter till hållbara lösningar.

En stor del av åtgärderna i programmet syftar till att underlätta för Södertäljeborna att göra val som

är bra för miljön. År 2006 planerar vi att göra den första stora utvärderingen av Agenda 21-programmet. Då tar vi ställning till om det behövs fler åtgärder för att nå målen i tid.

Södertälje kommun har arbetat länge med miljöfrågor. Redan 1993 blev Södertälje Ekokommun och sedan 1994 har kommunen drivit ett aktivt miljöarbete som också givit resultat. Ett exempel är att utsläppen av växthusgaser inom kommunen har minskat med 40% mellan 1990 och 2000.

Stora miljöutmaningar återstår, men förutsättningarna i Södertälje är goda. I kommunen finns cirka 3 500 företag, allt från enskilda lantbruksföretag till våra storföretag, samt Campus Telge med KTH och Södertörns högskola. Därmed finns en stor samlad kunskap som i ännu större utsträckning än idag skulle kunna användas för en god miljö och en hållbar utveckling.

Vi delar alla ansvaret för vår livsmiljö. Utan allas engagemang och medverkan kommer inte Agenda 21:s mål att nås. Min och Ledningsgruppens förhoppning är att Södertälje kommun med detta program ska ta ännu ett steg framåt i Agenda 21-arbetet.

Ledamöter i ledningsgruppen har varit Staffan Norberg(v), Helena Forslund (s), Pernilla Lång (s), Birgitta Abrahamsson (m), Monica Nordebo (fp), Jerker Idestam Almquist (mp), Ingrid Rydmark-Johansson (kd), Kjell Gestlöv (c) och Göte Carlsson (pp).

Projektledare har varit miljöstrateg Ann-Charlotte Gjöthlén.

Staffan Norberg

Ordf i kommunstyrelsens Agenda 21-grupp

Inledning

Södertälje kommun har arbetat om och uppdaterat sitt Agenda 21-program. Det första programmet antogs av kommunfullmäktige år 1997 och har i hög grad bidragit till att lyfta fram frågan om en hållbar utveckling i kommunen. Olika strategier och handlingsprogram har i flera fall bidragit till att Agenda 21-mål har kunnat uppnås.

Begreppet Agenda 21 sjösattes internationellt år 1992 vid FN-konferensen i Rio de Janeiro. En global samverkan måste till i arbetet för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Hållbar utveckling är inte ett bestämt mål utan en förändringsprocess. Integreringen av miljöfrågor i andra sektorer och i allt beslutsfattande är en grundförutsättning för hållbar utveckling. Hänsynen till miljön är en viktig drivkraft för teknikutveckling och miljöanpassad produktion.

Det aktuella Agenda 21-programmet omfattar åren 2004-2010 och har tre särskilda kännetecken:

- Klimatfrågan har högsta prioritet
- Omsorg om goda boendemiljöer
- Södertälje ska vara en grön kommun med levande parker, skogar och ett levande odlingslandskap

Dokumentets uppbyggnad

Riksdagen har beslutat om ett övergripande mål för det svenska hållbarhetsarbetet. Det är "att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta". Det innebär i de flesta fall år 2020. I beslutet ingår 15 nationella miljö kvalitetsmål, som behandlar olika delar av natur och livsmiljö, samt en rad delmål där landets kommuner i många fall har ett stort ansvar.

Vår lokala Agenda 21 följer i sin struktur dessa miljö mål. Vi har dessutom kompletterat med rubriken "Ett rikt växt- och djurliv" som inom kort väntas bli det sextonde miljö kvalitetsmålet.

Södertäljes ambition i Agenda 21-arbetet uttrycks i lokala delmål samt lokala åtgärder och ansvar. Merparten av åtgärderna ligger inom det område där kommunen har rådighet och beslutsrätt.

Dokumentets avgränsning

Södertäljes Agenda 21-program fokuserar på den ekologiska dimensionen i Agenda 21-begreppet. I programmet ingår en rad frågor som berör folkhälsan såsom frisk luft, buller, rekreationsområden och omsorgen om en god bebyggd miljö. Södertäljes folkhälsoplan "Hälsa på lika villkor" behandlar en hållbar samhällsutveckling i en vidare bemärkelse. Södertälje driver även andra processer för en hållbar utveckling såsom jämställdhets- och demokratiarbete. Exempel på program för en hållbar utveckling i vidare bemärkelse är den nya avfallsplanen, den nya energiplanen samt handlingsplanen för ökat medborgarinflytande. Kommunens jämställdhetsplan uppdateras årligen. Dessutom har Södertälje kommun reserverat medel för särskilda insatser för jämställdhet.

Strategier för att nå målen

Det är viktigt att Agenda 21 integreras i det lokala samhällets olika delar. Vi tror att en klok strategi är att, i högre grad än tidigare, söka samarbete för att så många som möjligt ska komma med i hållbarhetsarbetet. Exempel är:

• Partnerskap för minskad klimatpåverkan

Södertälje kommun ska aktivt arbeta för ökat samarbete och överenskommelser om partnerskap med företag, stora arbetsplatser och andra viktiga grupper kring frågor som rör utsläpp av växthusgaser och minskade utsläpp från transportsektorn.

• Fler barn och ungdomar i processen

Barn och unga ska prioriteras. Enligt kommunens utbildningsplan ska barn och ungdomar få gedigna kunskaper inom områdena natur, teknik och miljö

Förskola och skola ska ge dem möjlighet att utveckla sin förmåga att praktiskt pröva antaganden, reflektera och analysera naturvetenskapliga sammanhang och praktiskt agera för en hållbar ekologisk utveckling. Förskolor och skolor ska uppmuntras till att utveckla en tydlig miljöprofil.

Agenda 21 ska också aktivt söka samarbete med andra som arbetar tillsammans med barn och ungdomar: Naturskolan, Friluftsförbundet, Torekällberget, Kulturskolan, LRF: s kommungrupp med flera. Även andra med ett intresse för skolkontakter bör involveras, till exempel Sveriges bönder och Håll Sverige Rent.

• Kommunen som föredöme

Södertälje kommun har direkt ansvar för hållbar utveckling genom hållbar samhällsplanering och hållbar konsumtion. Kommunen ska vara ett föredöme och visa på möjligheter till hållbara lösningar.

Framtidens samhälle - allas ansvar

Ansvar för vår livsmiljö delar vi alla. Utan den enskildes engagemang och medverkan kommer inte Agenda 21: s mål att nås. Vi fattar dagligen vardagsbeslut som kan föra oss närmare - eller längre bort från - ett hållbart samhälle. Dit hör inköp, resvanor och hur vi hanterar vårt avfall. I det nya Agenda 21-programmet finns under varje avsnitt en rubrik med texten "Något kan alla göra", där man får olika tips.

Miljökompetens hos näringslivet

Miljö och etik har idag en stor strategisk betydelse inom näringslivet. Det är därför angeläget att denna kunskapsresurs, som finns hos allt från storföretagets expertis till den enskilde lantbrukaren, kommer till sin fulla rätt i Agenda 21:arbetet.

Ingen hyllvärmare

Agenda 21 är ett levande dokument som ska följas upp regelbundet och uppdateras när så krävs. Åtgärderna i programmet ska beaktas årligen i Mål&Budget-processen och följas upp i den ordinarie verksamhetsuppföljningen. Ytterst är varje kontors- och bolagschef ansvarig för att så sker.

Ledningsgruppen för Agenda 21-arbetet rekommenderar nämnderna och bolagen att utse en kontaktpolitiker för Agenda 21- och miljöfrågor.

Därutöver ska fördjupade utvärderingar göras åren 2006 och 2009. Till stöd i verksamheten ska Agenda 21-checklistor utarbetas.

Nio fokusområden

Klimatfrågan ges högsta prioritet i Agenda 21-programmet. Därutöver fokuserar vi i första hand på ytterligare åtta områden som vi anser särskilt angelägna. Vi vill dock poängtera att Södertälje kommun även kommer att arbeta inom övriga målområden. Våra fokusområden är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv
- God bebyggd miljö

Begränsad klimatpåverkan

Målområdet har högsta prioritet

Genom framför allt förbränning av fossila bränslen som kol, olja och naturgas tillför människan atmosfären stora mängder av lagrad koldioxid. Koldioxid är den främsta växthusgasen.

Effekterna av växthuseffekten under 2000-talet bedöms bli att:

- jordens medeltemperatur ökar mellan 1,4 och 5,8 grader
- nederbörden ökar i vissa områden, tex Nordeuropa
- regnoväder, flodvågor och cykloner ökar
- Arktis och Grönlands isar smälter
- havsytan stiger mellan 9 och 88 centimeter
- tiotals miljoner människor förlorar sina landområden
- värmeböljor, kraftiga regnoväder, översvämningar, torrperioder och bränder ökar
- torra områden blir torrare, tex Medelhavsområdet
- vattenbristen förvärras
- u-länderna mer sårbara än i-länderna
- sjukdomar som malaria får större spridning
- jordbrukets förutsättningar försämras på många håll
- vissa naturliga ekosystem förstörs

Nationellt miljökvalitetsmål

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte ger negativa effekter av betydelse. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.

Långsiktiga lokala mål

- Södertälje kommun arbetar, inom ramen för all samhällsplanering, för en effektivare energianvändning inom bebyggelse och transportsektorn.
- Utsläppen av växthusgaser inom Södertälje kommun minskar med 60% mellan 1990 och 2020 eller till 4,0 ton per kommuninvånare år 2020.

Uppvärmning - elförbrukning

Nuläge i Södertälje

Det totala utsläppet av koldioxid i Södertälje har minskat med ca 40% mellan 1990 och år 2000. Det beror främst på Igelstaverkets övergång från kol och olja till retur- och biobränslen. Uppvärmningen - inklusive mindre uppvärmningsenheter - står dock fortfarande för ca 40% av koldioxidutsläppen i Södertälje.

I Agenda 21-programmet tas de övergripande besluten om uppvärmningen. Mer detaljerade mål och aktiviteter har brutits ur Agenda 21-programmet och finns att läsa i sin helhet i Energiplanen.

Lokala delmål

- Södertälje kommun arbetar för att minimera sin förbrukning av fossila bränslen. År 2007 värms inga fastigheter med kommunala verksamheter med fossila bränslen från enskilda pannor.
- År 2010 baseras Söderenergis fjärrvärmeproduktion till minst 80% på förnyelsebara bränslen (enligt IPCC definition av förnyelsebara bränslen).

IPCC har i en rapport från 1996 definierat de fasta bränslen som ska klassas som fossila bränslen. Rapporten heter *IPCC:s guidelines; Revised 1996 IPCC - Guidelines for national Greenhouse Gas Inventories*.

I kapitel 1, tabell 1 (sid 1:13) finns torv med som fast fossilt bränsle (solid fossil)

Lokala åtgärder och ansvar

Kommunen som föredöme

- Södertälje kommun föregår med gott exempel. Kommunen arbetar bland annat aktivt för att fjärrvärmeansluta eget byggande. Kommunen verkar också för att nyproduktion av hus utanför fjärrvärmenätet förbereds för en kollektiv anslutning till när- eller fjärrvärme eller annat kollektivt uppvärmningssystem.

Dessutom fortsätter kommunen att köpa "grön el".
(I övrigt hänvisas till Södertälje kommuns Energiplan)

Fjärrkyla

- Södertälje kommun verkar för att fjärrkylanätet i centralorten byggs ut till att omfatta alla större konsumenter av komfortkyla. (Kommunstyrelsen)

Igelstaverket

- Söderenergi AB arbetar aktivt för att minska andelen fossila bränslen i syfte att fjärrvärmeproduktionen inom kommunen år 2010 till minst 80% ska baseras på förnyelsebara bränslen. (Söderenergi AB)
- Söderenergi arbetar för att uppnå målet för samtliga produktionsanläggningar inom koncernen. (Söderenergi AB)
- Södertälje kommun verkar i samarbete med övriga inblandade kommuner, för att samtliga Söderenergis anläggningar uppnår målet till år 2010. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun verkar för att Igelstaverket omvandlas till biobränslebaserat kraftvärmeverk. (Kommunstyrelsen)

Transporter

Nuläge i Södertälje

Antalet resor och transporter har ökat under lång tid i Stockholmsregionen. De senaste 30 åren har antalet bilresor i länet ökat med ca 65 %. Även inom kollektivtrafiken har resandet ökat, även om takten i de flesta fall är långsammare. Transportsektorns utsläpp av koldioxid i Södertälje har ökat med åtta procent mellan åren 1990-2000.

Lokalt delmål

- Södertälje kommun arbetar för att minimera sin förbrukning av fossila bränslen. År 2007 drivs 75% av kommunens fordon med icke-fossila bränslen.
- År 2010 har utsläppen av koldioxid från vägtrafiken inom Södertälje kommun stabiliserats på 1990 års nivå. (I dagsläget innebär det en minskning av vägtrafikens utsläpp med 8%).

Resbehovet kan påverkas och tillgodoses på olika sätt. En metod som etablerats är "fyrstegsprincipen":

1. Påverka transportbehovet och val av transportsätt.
2. Planera för åtgärder som ger ett effektivt utnyttjande av det befintliga vägnätet
3. Liten/begränsad utbyggnad av vägnätet.
4. Först i fjärde hand bör nyinvesteringar i vägnätet väljas.

1 och 2 omfattar ett brett spektrum av aktiviteter som ska påverka efterfrågan på transporter och hur dessa genomförs. Syftet är att minska ensamresandet med bil till förmån för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Här omnämns åtgärder som rör samåkning och bilpooler, infartsparkeringar och säkra cykelparkeringar.

Lokala åtgärder och ansvar

Miljöanpassat transportsystem

- Södertälje kommun utarbetar en Södertälje MaTs (en utredning för ett miljöanpassat transportsystem) inom Södertälje kommun. Dess mål är att hitta åtgärder för att minska vägtrafikens utsläpp bl a genom att fler åker kollektivt, går eller cyklar samt för att bättre ta tillvara den befintliga infrastrukturen. (Kommunstyrelsen)

Resepolicy

- Södertälje kommun utarbetar en Resepolicy i syfte att minimera miljöpåverkan från de anställdas resor. I policyarbetet bör åtgärder som distansarbete, samåkning, ekokörning och andra åtgärder som leder till minskat bilåkande ingå. (Kommunstyrelsen)

Kollektivtrafik samt gång- och cykelbanor

- Södertälje kommun verkar för att nya bostäder, och annan verksamhet i kommunens tätorter, byggs efter kollektivtrafikförsörjda stråk och/eller i anslutning till gång- och cykelvägar. (Stadsbyggnadsnämnden)
- Södertälje kommun inventerar och förbättrar vägvisningarna på gång- och cykelbanorna och ser över och föreslår förbättringar på cykelparkeringarna. (Tekniska nämnden)
- Södertälje kommun ser till att Gång- och cykelplanen (prioritetsgrupp 1) är genomförd år 2007. (Tekniska nämnden)

Fordon och transporttjänster

- Södertälje kommun fortsätter att satsa på miljöfordon i syfte att 75 % av kommunens och bolagens fordon år 2007 ska drivas med icke-fossila bränslen. (Tekniska nämnden, de kommunala bolagen)
- Kommunens upphandling av samhällsbetalda transporter genomförs så att de bidrar till att väsentligt minska transporternas miljöpåverkan. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun inför gratis parkering för miljöfordon. (Tekniska nämnden)

Samverkan, kommunikation och uppföljning

- Södertälje kommun arbetar för ökat samarbete och överenskommelser om partnerskap med företag och stora arbetsplatser kring frågor som rör utsläpp av växthusgaser och minskade utsläpp från transportsektorn. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun tar initiativ till att bilda ett Mobilitetskontor i syfte att informera, starta pilotprojekt samt kommunicera mål, nyckeltal och åtgärder för minskade utsläpp från vägtrafiksektorn. (Kommunstyrelsen)

Det planerade mobilitetskontoret är ett samlingsnamn för metoder och arbetsinsatser som kan göras för ett resurseffektivt och socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart utnyttjande av samhällets transportinfrastruktur. Exempel på åtgärder är bilpooler, klimatkampanjer, samarbete med större arbetsplatser inom kommunen, rådgivning till företag och allmänhet för att ändra transport- och resmönster.

- Södertälje kommun arbetar aktivt med utbildning i skolan för att nå ut med information och skapa dialog om växthuseffekten och vad man kan göra själv. (Utbildningsnämnden)
- Södertälje kommun genomför regelbundna trafik- och cykelmätningar. (Tekniska nämnden)
- I Södertälje kommuns miljöövervakning ingår att följa upp hur utsläppen av växthusgaser förändras över tiden och att följa upp de övergripande målen inom målområdena Begränsad klimatpåverkan och Frisk luft. (Miljönämnden)
- Via miljöboksluten och hemsidan kommunicerar Södertälje kommun utvecklingen inom klimatområdet samt övriga målområden. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

Tips i hemmet

- Ersätta el eller olja med berg-jord eller solvärme.
- Sluta avtal om Bra Miljöval-el.
- Byta till lågenergilampor.
- Installera snålspolande munstycken i badrum och kök.
- Välja miljögodkända vitvaror när man köper nytt.
- Välja närproducerade varor.
- Välja livsmedel efter säsong.

Tips för bilister

- Minska bilåkningen genom att åka mer kollektivt eller cykla och gå.
- Göra en cykelutflykt.
- Åka inrikeståg i stället för flyg.
- Sänka hastigheten från 110 km/h till 90 km/h.
- Välja en mjuk körstil och spara bensin samtidigt som utsläppen minskar.
- Välja en miljöbil eller en bränslesnål bil.
- Gå samman med kompisar eller grannar och starta bilpool.
- Samåka till jobbet.

Frisk luft

Nuläge i Södertälje

Ett av dagens stora hot mot både vår hälsa och vår miljö är utsläppen till luft av bl a kvävedioxid, ozon, flyktiga organiska ämnen, bensen och partiklar. Dessa föroreningar ökar risken för cancer och luftvägssjukdomar samt påverkar växter, djur, material och kulturföremål negativt.

Vägrafikens utsläpp av kväveoxider beräknades år 2000 till ca 37% av det totala kväveoxidutsläppet inom Södertälje kommun. Arbetsmaskiner stod för ca 29% och sjöfarten för cirka 12%. Beräkningar visar att halterna av kvävedioxid inom Södertälje kommun sjunker när bilparken förnyas. För halten inandningsbara partiklar (PM10) överskreds miljö kvalitetsnormen på flera platser i länet och på ett antal platser inom Södertälje kommun. Halterna visar ingen minskande trend varför Länsstyrelsen har fått regeringens uppdrag att ta fram ett åtgärdsprogram för att minska halterna till år 2005. Då ska normvärdet klaras enligt EG-direktiv och svensk lagstiftning.

Många av åtgärderna under Begränsad klimatpåverkan får även positiva effekter på luftkvaliteten.

Nationellt miljö kvalitetsmål

- Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Lokala delmål

- År 2005 överskrider inte halterna av partiklar i luft (PM10) 40 mikrogram/m³ räknat som årsmedelvärde och 50 mikrogram/m³ som dygnsmedelvärde. (Miljö kvalitetsnorm)
- År 2006 överskrider inte halterna kvävedioxid 40 mikrogram/m³ som årsmedelvärde, 60 mikrogram/m³ som dygnsmedelvärde och 90 mikrogram/m³ som timmedelvärde. (Miljö kvalitetsnorm)
- År 2010 överskrider inte halten marknära ozon 120 mikrogram/m³ som åtta timmars medelvärde. (Nationellt mål)
- Utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) minskar med 50% mellan 1997 och 2010.
- Utsläppen av kväveoxider minskar med 50% jämfört 1995 och 2010.

Lokala åtgärder och ansvar

Miljözon i centrum

- Södertälje kommun utreder möjligheterna att införa en miljözon i centrum senast år 2007. (Kommunstyrelsen)

Samhällsplanering

- Detaljplaneringen enligt plan- och bygglagen sker så att exponering för trafikavgaser minimeras. Nya planers effekter på det totala trafikarbetet analyseras. (Stadsbyggnadsnämnden)

Miljödifferenterad hamntaxa

- Södertälje hamn utvecklar och skärper systemet med miljödifferenterad taxa i syfte att påverka rederiernas val av motorer och bränslen. (Södertälje hamn)

Vedeldning

- Södertälje kommun utreder möjligheterna att införa generellt eldningsförbud av trädgårdsavfall med eldningsveckor vår och höst. (Miljönämnden)
- Södertälje kommun arbetar aktivt för att informera kommuninvånarna om hälsoskyddsföreskrifterna för vedeldning samt om hur man kan "elda rätt". (Miljönämnden)

Trafikmätningar och luftkvalitet

- Södertälje kommun ansvarar för att trafikmätningar utförs dels för uppdatering av emissionsdatabasen hos luftvårdsförbundet, dels för uppföljning av effekterna av miljözonen. (Tekniska nämnden)
- I Södertälje kommuns miljöövervakning av luftkvaliteten bevakas att miljökvalitetsmålen uppnås. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

- Byta ut bilresor mot cykel, tåg eller buss.
- Sätta upp en lapp på jobbet - eller kanske i affären - om samåkning.
- Köra miljöanpassat.
- Använda motorvärmare. Utsläppen minskar kraftigt på korta sträckor och det går åt mindre bensin.
- Elda ved med rätt teknik.
- Skaffa en ackumulatortank till vedpannan.
- Elda inte trädgårdsavfall utan kompostera istället.

Giftfri miljö

Nuläget i Södertälje

Det är viktigt att minimera tillförseln av farliga ämnen till miljön. Målet Giftfri miljö innebär i detta avseende åtgärder som produktmärkning, miljö- och hälsoinformation på nationell nivå. Ett sätt att nå lokala resultat är att Södertälje kommun fortsätter med miljöprofilerad upphandling.

Målområdet innehåller också delmål för sanering av förorenade områden. Länsstyrelsen har en databas över förorenade eller misstänkt förorenade områden i länet. För närvarande känner vi till omkring 7000 områden som är eller misstänks vara förorenade inom Stockholms län. I samråd med kommunerna har länsstyrelsen gjort en länsövergripande prioritering av områdena ur risksynpunkt. Två av de tio mest prioriterade områdena i länet ligger i Södertälje kommun. Miljökontoret rapporterar till Länsstyrelsen så fort man får kännedom om nya förorenade områden. Enligt databasen finns för närvarande 281 kända eller misstänkta förorenade områden och fastigheter inom Södertälje kommun.

Nationellt miljökvalitetsmål

Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Långsiktiga lokala delmål

- År 2020 tillförs endast dagvatten med naturliga bakgrundshalter av olika ämnen till yt- och grundvatten samtidigt som den lokala, naturliga vattenbalansen bibehålls.
- Senast år 2020 har förorenade områden, där det finns risk för omfattande spridning av farliga ämnen, åtgärdats.
- Södertälje kommun hanterar både inköp och avfall så att spridningen av giftiga kemikalier minimeras.

Lokala delmål

- Senast till år 2010 har åtgärder identifierats som leder till att de större vattendragen inom kommunen senast år 2020 kan uppnå tillståndsklass 1, dvs mycket låga halter av metaller. Kanalstråket undantas.
- Saneringen av PCB-haltiga fogmassor och oljor är genomförd år 2010.

Lokala åtgärder och ansvar

Förorenade områden

- Södertälje kommun utarbetar en strategi för inventering och efterbehandling av områden där det finns stora risker för omfattande spridning av farliga ämnen till den omgivande miljön. (Miljönämnden)

För att bedöma vilken risk ett förorenat område utgör, vägs föroreningarnas farlighet, föroreningsnivån, risken för spridning och områdets känslighet samman. Föroreningar såsom arsenik, bly, kadmium, kvicksilver och kreasot är exempel på prioriterade farliga ämnen.

Dagvatten

- I samband med nyexploatering inom Genetaområdet verkar Södertälje kommun för att Wasa våtmark kompletteras med ytterligare rening så att inte förorenat dagvatten belastar Måsnaren. (Stadsbyggnadsnämnden, Telge Energi nät AB)
- Södertälje kommun utarbetar drift- och underhållsplaner för gatuunderhållet i syfte att uppnå ett renare gatudagvatten. (Tekniska nämnden)
- Södertälje kommun inventerar och reserverar mark för att säkerställa framtida lokala och gemensamma dagvattenlösningar. (Stadsbyggnadsnämnden, Telge Energi nät AB)

Nya och gamla byggnader

- Södertälje kommun utarbetar "Riktlinjer för hälso- och miljöanpassat byggande i Södertälje" senast år 2005. (Stadsbyggnadsnämnden)
- Södertälje kommun, Telgebostäder, Karlavagnen och Telge Energi inventerar och åtgärdar förekomsten av PCB-haltiga fogmassor och oljor. (Stadsbyggnadsnämnden, Telge Energi nät AB, Telgebostäder och Karlavagnen)

Miljöanpassad upphandling

- Södertälje kommun arbetar aktivt för att alla kontor, bolag och verksamheter använder riktlinjerna för miljöanpassad upphandling. (Samtliga nämnder och bolag)

Uppföljning

- Södertälje kommun utför kontinuerlig provtagning i det allmänna avloppsnätet med avseende på metaller och andra miljöstörande ämnen. (Telge Energi nät AB)

Något kan alla göra

- Köpa miljömärkta produkter.
- Lämna farligt avfall och kemikalier till miljöbilan eller till kommunens återvinningscentraler i Tveta eller Moraberg.
- Lämna gamla batterier i batteriholken.
- Lämna tillbaka gamla mediciner till Apoteket.
- Odlar i sin trädgård utan gifter.
- Köpa bildäck utan HA-oljor. HA-oljor är giftklassade.

Ingen övergödning

Nuläget i Södertälje

Övergödning orsakas av för mycket växtnäring. I insjöar, vattendrag och i Östersjöns kustzon är utsläpp av fosfor från jordbruk, avlopp eller industri de främsta orsakerna. Resultatet blir att växtligheten ökar med syrebrist och fiskdöd som följd. Dåligt fungerande enskilda avlopp är också ett betydande problem. Enligt miljöbalken måste alla enskilda avlopp ha längre gående rening än slamavskiljning.

Enligt Miljökontorets kontroller från 1995 och framåt är de flesta av vattendragen inom kommunen mer eller mindre påverkade av övergödande ämnen.

Nationellt miljö kvalitetsmål

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten skall inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheter till allsidig användning av mark och vatten.

Lokala delmål

- Utsläppen av fosfor från mänskliga aktiviteter via avrinningsområdena till Mälaren och kustvattnet är 15% lägre år 2015 än de var år 1995. Utsläppen av kväve från mänskliga aktiviteter till Mälaren och kustvattnet är 45% lägre år 2015 än de var år 1995.
- De av kommunstyrelsen prioriterade fritidshusområdena inom Södertälje kommun har senast år 2015 gemensamt vatten och avlopp.

Lokala åtgärder och ansvar

Avlopp

- Södertälje kommun prioriterar följande områden i syfte att ordna gemensamma lösningar för vatten och avlopp, tex kommunal anslutning eller lokala samfälliga reningsverk. (Kommunstyrelsen)

Viksberg/Viksäter

Sandviken

Dammkärr/Vattubrinken

Lerhaga

- Södertälje kommun arbetar aktiv för att skapa möjligheter att återföra näring från enskilda och större avloppsanläggningar till jordbruksmark eller liknande (Miljönämnden).

Minskat läckage från jordbruksmark

- Se Ett rikt odlingslandskap, sid 20

Uppföljning

- Södertälje kommun utarbetar ett kontrollprogram för att kunna följa upp tillståndet i kommunens vattendrag. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

- Använda miljömärkta tvätt- och rengöringsmedel.
- Använda fosfatfria tvättmedel om man har eget avlopp.
- Undvika handelsgödsel i den egna odlingen.
- Se till att man har ett enskilt avlopp som fungerar. Kontakta miljökontoret om du är osäker eller vill ha mer information!

Grundvatten av god kvalitet

Nuläge i Södertälje

Dricksvatten är ett baslivsmedel och dess kvalitet är av stor betydelse för hälsan. Vårt dricksvatten i Södertälje har hög kvalitet. Invånarna i Södertälje och Ekeby får sitt dricksvatten från Mälaren. Vattnet pumpas genom Malmsjöåsen, som fungerar som ett naturligt reningsverk. Ett utökat vattenskyddsområde skyddar den framtida vattenförsörjningen. Invånarna i Järna, Hölö och Mölnbo får sitt vatten via Myrstugans vattenreningsverk. Råvatten tas ur grusåsen vid Vackå där Vällingens vatten infiltrerats. Dessutom finns ett stort antal hushåll i kommunen som har enskilda brunnar. Se även under Giffri miljö

Nationellt miljökvalitetsmål

Grundvattnet skall ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Lokala delmål

- Grundvattenförande geologiska avlagringar som är av vikt för nuvarande och framtida vattenförsörjning har senast år 2010 ett långsiktigt skydd mot exploatering som begränsar användningen av vatten. (Nationellt delmål)
- Mälarens och Vällingens vattenkvalitet försämras inte.
- Inga verksamheter bedrivs inom vattenskyddsområdena, som kan hota kvaliteten på grundvattnet.
- Alla människor som bor eller är verksamma inom vattenskyddsområdena har kännedom om de skyddsföreskrifter som gäller.

Lokala åtgärder och ansvar

Skydd och tillsyn

- Södertälje kommun identifierar de grundvattenförande områden som utgör värdefulla grundvattenresurser och som därmed bör skyddas mot exploatering och föroreningar. Senast år 2010 har de identifierade områdena givits ett tillräckligt skydd mot åtgärder som negativt kan påverka vattnets kvalitet. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun prioriterar tillsynen av de verksamheter som ligger inom de kommunala vattenskyddsområdena. (Miljönämnden)
- Södertälje kommun deltar aktivt i arbetet med att skydda Mälaren och verkar för att förbättra säkerheten hos miljöfarliga transporter som passerar kommunen. (Kommunstyrelsen)

Samverkan och information

- Södertälje kommun samarbetar med de grannkommuner med vilka vi har gemensamma grundvattentillgångar, så att viktiga principfrågor hanteras lika. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun bedriver ett aktivt informationsarbete och har en levande dialog med boende och verksamma inom vattenskyddsområdena. (Telge Energi nät AB, Miljönämnden)

Uppföljning

- Södertälje kommun upprättar ett kontrollprogram i syfte att följa Vällingens vattenkvalitet. (Telge Energi nät AB)

Något kan alla göra

- Undersöka vattnet i den egna brunnen. Råd och hjälp finns att få på miljökontoret.

Ett rikt växt- och djurliv

Nuläget i Södertälje

För att bevara den biologiska mångfalden finns olika styrmedel och redskap. Exempelvis kan nämnas EU:s Natura 2000 där den svenska regeringen bland annat har föreslagit att 28 områden i Södertälje kommun ska skyddas i detta nätverk av ekologiskt värdefulla områden i Europa. Dessutom finns för närvarande (december 2003) 16 naturreservat i kommunen. Ytterligare ett skydd är inrättande av biotopskyddsområden i skogsmarken. Skogsvårdsstyrelsen har inrättat 19 biotopskyddsområden i kommunen för att skydda mindre områden som är livsmiljöer (biotoper) för hotade arter.

Cirka sju procent av den kommunägda skogen är skyddad, varav merparten ligger inom naturreservaten. Av den totala skogsmarken inom kommunen är cirka tre procent skyddad.

Förutom att skydda arter och värdefulla miljöer har kommunen stora möjligheter att värna den biologiska mångfalden i samband med samhällsplaneringen. Här ger kommunens översiktsplan viss vägledning när det gäller var och på vilket sätt som hänsyn bör tas till naturvårdens intressen. Kunskapen om den biologiska mångfalden i kommunen förnyas ständigt genom olika former av naturinventeringar.

Att bevara den genetiska mångfalden i naturen är en nödvändighet för att arter ska vara anpassningsbara, utvecklas för att därmed kunna överleva. Ett sätt att värna den biologiska mångfalden är att stödja de projekt som finns för att bevara den gamla genetiska informationen hos våra lantdjur - ett arbete som under flera år har drivits av Torekällbergets museum.

Se även Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö, Levande skogar och Levande sjöar och vattendrag.

Nationellt miljökvalitetsmål

Alla arter som naturligt förekommer i Sverige ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med bibehållen genetisk variation. Den biologiska mångfalden bevaras genom att arternas livsmiljöer och ekosystemens funktioner och processer värnas. Naturen med dess växter, djur och övriga organismer är en väsentlig del av människans livsmiljö och en grund för vår hälsa och välfärd. (Naturvårdsverkets förslag aug 2003)

Lokala delmål

- Senast till år 2010 har förutsättningar skapats för att bibehålla eller öka antalet djur- och växtarter med livskraftig förekomst i jordbruks- och skogslandskapet inom Södertälje kommun. Särskild prioritet ges till alla hotade (akut hotade, starkt hotade och sårbara) växt- och djurarter.
- Mängden död ved, arealen äldre lövrik skog och gammal skog bevaras och förstärkas till år 2010.
- År 2010 finns de nyckelbiotoper som kommunen har kännedom om år 2003 fortfarande kvar.
- Inga biotopskyddsområden som fanns inom odlingslandskapet år 2000 försvinner.

Lokala åtgärder och ansvar

Död ved och nyckelbiotoper

- Södertälje kommun verkar för att skogsvårdsstyrelsen skyddar de särskilt värdefulla nyckelbiotoperna på kommunens mark. (Miljönämnden, Tekniska nämnden)
- Södertälje kommun inleder ett samarbete med skogsvårdsstyrelsen och kommunens markägare samt förvaltare av park- och grönområden i syfte att åstadkomma konkreta åtgärder för att öka andelen död ved, ädellövträd samt återskapa särskilt värdefulla nyckelbiotoper. (Miljönämnden, Tekniska nämnden)

Kommunikation

- Södertälje kommun ger kontinuerlig information och rådgivning till de markägare som hyser rödlistade arter på sin mark, enligt kommunens naturdatabank. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

- Kontakta en miljö- eller kulturförening och delta i ideell slåtter.
- Gynna vilda växter och djur i sin trädgård eller i balkonglådan genom att odla utan bekämpningsmedel eller plantera växter som fjärilar tycker om.
I Naturskyddsföreningens bok "Vilda grannar - handbok för en naturvänlig omgivning" finns många fler tips!
- Gå med i en ideell förening som till exempel Naturskyddsföreningen, Fältbiologerna, Södertäljes ornitologiska förening eller Södertälje svampklubb.

Levande skogar

Nuläget i Södertälje

Skogen ger människor natur- och kulturupplevelser och dess betydelse i ett hållbart samhälle blir allt tydligare. Omflyttningen från landsbygd till stad gör skogen allt viktigare för rekreation och friluftsliv. Det gäller särskilt naturen nära de växande tätorterna. Därför har Södertälje kommuns översiktsplan avgränsat områden kring tätorterna som så kallad "tätortsnära skog". En stor del av dessa skogar ägs av Södertälje kommun.

Runt Södertälje finns också tre "gröna kilar" som sträcker sig in mot staden. Värdet av dessa kilar är dels att ge tätortsborna möjligheten till kontakt med naturen, dels att växter och djur ska finnas i städernas närhet och ha möjlighet att spridas mellan olika områden.

Nationellt miljökvalitetsmål

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Lokala delmål

- Skogsbruket på kommunens mark är certifierat enligt FSC senast 2005. Södertälje kommuns skogar sköts med stor hänsyn till naturvårdens och friluftslivets intressen.
- Skogsmarken brukas på ett sådant sätt att fornlämningar och övriga kända värdefulla kulturlämningar inte skadas.
- Södertälje kommuns gröna kilar tillvaratas och skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kilarnas betydelse för människors rekreation samt djur och växters spridningsmöjligheter.
- Grönområden och parker med rekreationsvärden i kommunens tätorter bevaras.

Lokala åtgärder och ansvar

Samhällsplanering

- Södertälje kommun värnar de gröna kilarna och ser till att ny bebyggelse inte minskar kilarnas betydelse för människors möjlighet till rekreation samt djurs och växters spridningsmöjligheter. (Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och miljönämnden)
- Vid planering av nya tätortsområden bör det finnas grönstråk ut i landskapet för naturupplevelse och rekreation samt förbindelser till andra naturområden i närheten. (Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, miljönämnden)

Certifiering och skötsel av kommunens skog

- Södertälje kommun bedriver redan nu sitt skogsbruk enligt kriterierna i FSC, samt fortsätter arbetet med FSC-certifiering i syfte att kommunens skogsinnehav ska certifieras senast år 2005. (Tekniska nämnden)
- Som en fortsättning på arbetet med Södertälje kommuns gröna skogsbruksplan, utarbetas senast år 2005 en Skogspolicy där det bland annat framgår hur skogarna ska skötas med avseende på naturvårdens och friluftslivets intressen. (Kommunstyrelsen)

Samverkan och dialog

- I de fall kommunen inte äger den tätortsnära skogen, tar Södertälje kommun kontakt med berörda markägare i syfte att träffa överenskommelser när det gäller miljöhänsynen i skogsbruket. (Miljönämnden)
- Södertälje kommun startar en dialog med kommuninvånarna om vilka gröna rekreationsområden som finns i tätorterna, värdet av dessa områden samt behovet av att skapa nya. (Stadsbyggnadsnämnden, kommunaldelsnämnderna, miljönämnden)
- Södertälje kommun bör återkommande inhämta brukarnas, även barns och ungas, synpunkter på hur gröna bostadsnära områden bör skötas

och utvecklas. Framförda synpunkter ska beaktas i t ex detaljplaner och skötselrutiner. (Stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, miljönämnden)

Grönskande skolgårdar

- Södertälje kommun gör en inventering av kommunens skolgårdar. Syftet är att skapa en idékatalog för skolgårdar med mer grönska och mindre asfalt så att skolans utemiljöer kan användas i ett "grönt lärande" där eleverna får kunskaper i ekologi och omsorg om naturen. (Stadsbyggnadsnämnden, Utbildningsnämnden)

Något kan alla göra

- Låta barnen uppleva skogen.
- Njuta själv av skogens stillhet.
- Köpa FSC-certifierat virke.
- Fråga efter FSC-certifierade möbler.
- Komma med synpunkter om rekreations- och grönområden.
- Tipsa kommunens miljökontor om skyddsvärda naturmiljöer eller områden med höga naturvärden.

Ett rikt odlingslandskap

Nuläge i Södertälje

I ett hållbart samhälle fyller jordbruket flera viktiga funktioner. Det ska inte bara förse oss och framtida generationer med mat. Det ska också upprätthålla ett landskap som är rikt på natur- och kulturvärden och som bevarar sin biologiska mångfald. Att kunna se hur vår föda produceras är viktigt för vår uppfattning av verkligheten och för att få en förståelse för sammanhanget mellan den mat vi konsumerar och den omvärld vi lever i. Genom att aktiva lantbruk i tätorternas närområde blivit alltmer sällsynta har många i den uppväxande generationen tappat kontakten med lantbruket. Det tätortsnära lantbruk som ännu finns kvar är en stor pedagogisk resurs.

Det är därför viktigt att bibehålla jordbruksmarken inom kommunen i konkurrens med andra markanvändningar. Aktiva jordbruk är en förutsättning för att landskapet ska hållas öppet och levande och det ligger i kommunens intresse att jordbruksföretagen finns kvar.

Södertälje kommun äger cirka 1 000 hektar jordbruksmark som arrenderas ut för att marken ska brukas. Cirka 100 hektar av denna mark brukas med ekologiska eller biodynamiska odlingsmetoder.

Inom kommunen finns många betade hagmarker och strandängar, särskilt i områdena längs kusten.

Nationellt miljökvalitetsmål

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Lokala delmål

- Jordbruksmarker inom kommunen som är av nationellt, regionalt eller lokalt intresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet bibehålls. Brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen.
- Hävden bibehålls på samtliga särskilt värdefulla naturbetesmarker och slättermarker inom Södertälje kommun. År 2010 är arealen naturbetes- och slättermark den samma som år 2000.
- År 2010 bör minst 20% av åkerarealen odlas ekologiskt eller biodynamiskt.
- Södertälje kommuns inköp av ekologiska/biodynamiska livsmedel fördubblas till år 2005 (jämfört med 2002) för att därefter öka ytterligare.

Lokala åtgärder och ansvar

Samhällsplanering

- Exploatering av särskilt produktiv jordbruksmark bör endast ske i undantagsfall och då föregås av en konsekvensanalys där olika samhällsintressen vägs samman. Påverkan på jordbruket, odlingslandskapet och den biologiska mångfalden samt viktiga naturvärden eller kulturmiljövärden bör uppmärksammas. (Stadsbyggnadsnämnden, miljönämnden)

Enligt Länsstyrelsens PM "Vägledning för handläggning av ärenden som rör ändrad användning av jordbruksmark" måste en avvägning alltid göras vid ändrad användning av jordbruksmark, mellan intresset att bevara marken som jordbruksmark och intresset av att utnyttja den för andra ändamål. De allmänna intressen som särskilt ska beaktas är att trygga en hållbar användning av naturresurserna, bevara en god natur- och kulturmiljö samt främja ett ändamålsenligt samhällsbyggande.

Miljö- och rättvisemärkt konsumtion

- Södertälje kommun utreder vad kommunen kan göra för att underlätta en omställning till ekologisk/biodynamisk odling samt vilka åtgärder som kan stimulera lantbrukarna att hålla betesdjur. (Kommunstyrelsen)
- Södertälje kommun fortsätter att handla ekologiskt eller biodynamiskt odlade livsmedel. (Samtliga nämnder och bolag)
- Södertälje kommun har som ambition att köpa rättvisemärkta produkter. (Kommunstyrelsen)

Stöd och samarbete

- I samarbete med de lokala lantbrukarna fortsätter Södertälje kommun att driva det pedagogiska projektet "Närodlad". Kommunens skolor engagerar sig i projektet och ger därmed barn och ungdomar möjlighet att se näringskedjan, "från jord till bord". (Kommunstyrelsen, kommundelsnämnderna)
- Södertälje kommun arbetar aktivt tillsammans med lantbrukarnas intresseorganisationer för att

informera och uppmuntra lantbrukare till åtgärder för minskad miljöpåverkan. Exempel är minskad gödsling och besprutning. (Miljönämnden)

Flera redskap finns utarbetade såsom LRF:s Greppa Näringen, Miljöhousesyn, Rutiner för markkartering mm

- Södertälje kommun ger, tillsammans med Länsstyrelsen, kontinuerlig information till kommunens lantbrukare om möjligheten att söka miljöstöd för åtgärder i syfte att bevara jordbrukslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljövärden. (Kommunstyrelsen)

Miljö- och landsbygdsprogrammet

Riksdagen har antagit ett Miljö- och landsbygdsprogram för åren 2000-2006 om stöd till miljöåtgärder i jordbruket. Programmet har godkänts av EU och finansieringen delas av staten och EU. Avsikten är att stimulera till ett mer aktivt miljöarbete inom lantbruket. En översyn pågår av miljöstödet, och förändringar är att vänta. För närvarande avser stödet tre områden:

- Bevarande av biologisk mångfald och kulturmiljövärden
- Öppet och varierat odlingslandskap
- Miljöanpassat jordbruk

Uppföljning

- Södertälje kommun bevakar hävderna av naturbeten och slåttermarker. Minst vart fjärde år följs inventeringen av de särskilt värdefulla naturbetes- och slåttermarkerna upp. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

- Kontakta och besöka någon av de besöksgårdar som finns i länet eller i kommunen.
- Köpa närodlade produkter från Södertälje eller Mälardalen
- Efterfråga närodlade produkter i sin butik.
- Besöka någon gårdsbutik
- Köpa KRAV/Demeter- och rättvisemärkta produkter

God bebyggd miljö

Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är ett omfattande målområde där flera olika sakfrågor har samlats. I korta drag handlar miljö kvalitetsmålet om samhällsplaneringens roll, avfallsområdet, buller och den betydelse den bebyggda miljöns kulturella och estetiska värden har för människors livskvalitet. Att kommuninvånarna ges möjlighet till fungerande källsortering är en viktig åtgärd inom detta målområde.

Nationellt miljö kvalitetsmål

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Källsortering

Nuläge i Södertälje

Varje södertäljebo svarar för 350 kilo hushållsavfall per år, inklusive grovsopor. Detta motsvarar genomsnittet i riket.

År 2001 startade källsortering av hushållsavfall i kommunen där avfallet sorteras i två olika materialslag: Matrester i en grön specialpåse samt övrigt hushållsavfall i en vanlig plastpåse. Mindre än ett år efter starten hade en miljon gröna påsar samlats in. Södertäljeborna är duktiga återvinnare. Sedan år 2000 har t ex insamlandet av metall och hårdplast fördubblats i kommunen.

Lokala delmål

- Södertälje kommuns arbetsplatser har fungerande källsortering senast år 2005.
- Inom tätorterna bör nätet av återvinningsstationer vara fullt utbyggt år 2005.
- Senast år 2005 återvinns eller återanvänds minst 80% av det avfall som tas emot på Tveta Återvinningsanläggning.

Lokala åtgärder och ansvar

- Vid detaljplanering, bygglovsprövning eller tillsyn, förordar Södertälje kommun avfallshantering som möjliggör och underlättar för källsortering. (Stadsbyggnadsnämnden, miljönämnden)
- Södertälje kommun i samarbete med Förpackningsinsamlingen och dess entreprenörer, arbetar aktivt för att nätet av återvinningsstationer byggs ut. (Kommunstyrelsen, Telge Återvinning)
- Södertälje kommun lägger extra stor vikt vid att skolor och förskolor har fungerande källsortering. (Utbildningsnämnden)
- Telge Återvinning arbetar aktivt med informationsspridning i syfte att synliggöra de insatser som kommuninvånarna gör. (Telge Återvinning)
- Telge Återvinning fortsätter att sprida flerspråkig information i syfte att alla kommunens invånare får samma kunskaper om källsortering och avfallshantering. (Telge Återvinning)
- Telgebostäder och Karlavagnen utreder möjligheten att förbättra förutsättningarna för insamling av avfall, grovsopor och förpackningar i sitt fastighetsbestånd. (Telgebostäder, Karlavagnen)
- Telge Återvinning utreder förutsättningarna för ett system där mindre företag kan bli av med sitt farliga avfall. (Telge Återvinning)
- Södertälje kommuns samtliga nämnder och bolag verkar för att få igång fungerande källsortering på sina arbetsplatser. (Samtliga nämnder och kommunala bolag)

Buller

Nuläge i Södertälje

Buller uppfattas ibland som tätorternas största miljöproblem. Behovet av tysta områden växer. Även i Södertälje dominerar trafiken som bullerkälla. Kommunfullmäktige har antagit en bullerplan för fönsterbyte samt byggande av vallar och bullerplank. Ett Agenda 21-mål har sedan 1997 varit att bullerplanen ska vara genomförd år 2007.

Lokala delmål

- Antalet människor som utsätts för störande trafikbuller överstigande gällande riktvärden minskar i enlighet med Södertälje kommuns bullerplan.
- Senast år 2007 har Södertälje kommun upprättat en handlingsplan för hur sk tysta områden ska kunna värnas så att tystnaden bibehålles.

Lokala åtgärder och ansvar

- Södertälje kommun inventerar förekomsten av sk tysta områden i tätorternas närhet och i naturområden av betydelse för friluftslivet. En handlingsplan upprättas för hur tysta områden ska kunna fortsätta att vara tysta. (Stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljönämnden)
- Södertälje kommun eftersträvar att den ekvivalenta ljudnivån utomhus inte överstiger 55 dB(A) vid nybyggnation av bostäder i tätort. Vid nyetablering av enstaka bostäder och gruppbebyggelse på landsbygden eftersträvas att klara riktvärdet 50 dB(A). I friluftsområden och områden som i översiktsplanen karaktäriseras som orörda eftersträvas att upprätthålla en låg bakgrunds nivå på 40 dB(A). (Stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljönämnden)
- Södertälje kommun verkar för att den antagna åtgärdsplanen mot trafikbuller är genomförd senast år 2007. (Tekniska nämnden)

Trygghet, demokrati och jämställdhet

Mer än åtta av tio svenskar bor i städer eller tätorter. Men även landsbyggsborna är i sin vardag beroende av tätortens utbud av varor och tjänster. Det är alltså viktigare än någonsin att våra tätorter erbjuder en bra livsmiljö för alla. För detta krävs en samhällsplanering som utgår från invånarna och deras vardagsliv och som bygger på delaktighet, jämställdhet och demokrati. Barn är goda planerare - det ska till exempel vara tryggt att gå till skolan.

Kommittén Valfärdsboksluts levnadsnivåundersökning visar att yngre känner sig mer otrygga än äldre. Ofta har även kvinnor och män olika erfarenheter av trygga/otrygga miljöer, varför det är viktigt att diskutera trygghet ur ett genusperspektiv. Hur stadens olika delar hänger samman spelar också en stor roll för hur stadslivet fungerar. Undersökningar visar att offentliga miljöer, tex parker, parkeringar och gator upplevs som mest otrygga.

Lokala delmål

- Vid planering av samhällets utformning och utveckling söker Södertälje kommun aktivt dialog med berörda grupper och kommuninvånare. Särskild vikt ska läggas vid grupper som normalt inte kommer till tals.

Lokala åtgärder och ansvar

- Södertälje kommun utreder formerna för att med nya angreppssätt och metoder inhämta synpunkter från berörda i samband med kommunens samhällsplanering.
(Stadsbyggnadsnämnden)
- Södertälje kommun granskar Trafiknätsanalysen ur ett jämställdhets- och könsperspektiv i syfte att trafiknätet ska tillgodose både kvinnors och mäns behov.
(Tekniska nämnden)
- Södertälje kommuns belysningsplan utarbetas med full medvetenhet om behovet av trygghet och säkerhet. Både kvinnors, mäns och barns behov av säkerhet och trygghet tillgodoses. (Tekniska nämnden)
- Tryggheten i tätorterna kan ökas genom en medveten fysisk planering. Södertälje kommun utarbetar riktlinjer och checklistor för byggande av trygga miljöer. Att skapa trygga skolvägar prioriteras.
(Stadsbyggnadsnämnden)

Kulturhistoriskt värdefulla miljöer

Kulturarvet är en självklar del av allas vår vardag. Kulturarvet har inga gränser i tid och rum, här samsas miljonprogramsområden med herrgårdslandskap, här finns industrimiljöer, stormarknader, parker, och slitna skolbyggnader. Men här finns också immateriella ting som berättelser, föreställningar och traditioner. Kulturarvet berättar om människors liv och livsbetingelser och är en viktig kunskapskälla för att förstå gångna tider men också för att förstå vår samtid.

Kulturarvet är en viktig demokratisk fråga. De delar av vårt gemensamma kulturarv som går förlorade är borta för alltid och kan inte nyttjas av varken oss själva eller kommande generationer. Att ta tillvara och värna kulturarvet är därför en viktig del av ett långsiktigt hållbart samhälle.

Nuläge i Södertälje

Södertälje kommuns översiktsplan redovisar riksintresseområden för kulturmiljövården enligt miljöbalken. Vidare redovisas några enstaka byggnader och miljöer som har ansetts som särskilt intressanta ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Kommunen saknar i övrigt strategier och program för hur resursen kulturmiljön skall tas tillvara i den kommunala plan- och byggprocessen såväl som i andra sammanhang.

Lokalt delmål

Senast år 2010 grundas den fysiska planeringen och samhällsbyggandet på program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas tillvara och utvecklas.

Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen är senast år 2010 definierad och ett program finns för skydd av dess värden. Samtidigt är minst 25% av den värdefulla bebyggelsen långsiktigt skyddad.

Lokala åtgärder och ansvar

- Senast år 2007 har kommunen tagit fram program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas. Arbetet föregås av en bebyggelseinventering och resulterar i ett kulturmiljövårdsprogram. (Kultur- och fritidsnämnden)
- Senast till år 2010 bör kommunen ha tagit fram informationsmaterial om kulturhistoriskt värdefulla objekt som byggnader, kulturbärande element och fornminnen. Syftet är att göra den lokala historien lättillgänglig. (Kultur- och fritidsnämnden)

Något kan alla göra

Följ tipsen i Telge Återvinnings källsorteringsguide A-Ö (www.telgeenergi.se/tea)

Lyfta blicken! Studera byggnaderna du omges av. Alla byggnader, trädgårdar och miljöer bär spår av gångna tider. Var rädd om just din byggnads särskilda drag.

Följ Byggvägledning 15 "Ombyggnad -varsamhet vid ändring" (Boverket) när du vill förändra ditt hus, din bostad eller ditt bostadsområde.

Gå med i en ideell kulturförening eller hembygdsförening.

Levande sjöar och vattendrag

Nuläge i Södertälje

De flesta av Södertäljes sjöar och vattendrag är påverkade av övergödande ämnen. För åtgärder se Ingen övergödning, sid 14

Inom följande områden måste man ta extra hänsyn av ekologiska skäl: Tumbaån (Glasbergasjön), Bornsjöns avrinningsområde, Moraån, Åbyån och Mölnboån.

Enligt EU:s nya vattendirektiv ska samarbete ske över kommungränserna med tillrinningsområdena som utgångspunkt. Gemensamma åtgärdsplaner för vattenvården ska arbetas fram.

Nationellt mål

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Lokala delmål

- Kvarvarande opåverkade ström- och forssträckor förblir oexploaterade.
- De ekologiskt särskilt känsliga vattenområdena inom Södertälje kommun som är i behov av skydd ska omfattas av naturreservat, områden fredade mot fiske, fågelskyddsområden eller biotopskyddsområden.
- För att kunna bedriva en hållbar samhällsplanering i överensstämmelse med Miljöbalken, tar Södertälje kommun hänsyn till den samlade bebyggelsen inom ett avrinningsområde, i stället för att se till varje bebyggelseförslag för sig.
- Södertälje kommun deltar i kommande vattenplanering där tillrinningsområdena är utgångspunkten.

Lokala åtgärder och ansvar

EU:s vattendirektiv

Södertälje kommun tillsammans med berörda kommuner, myndigheter och eventuella andra berörda utarbetar senast år 2009 åtgärdsprogram och förvaltningsplaner med avrinningsområdena som utgångspunkt. (Miljönämnden)

Samhällsplanering

- Vid detaljplanering, fördjupad översiktsplanering samt bygglovsprövning inom ekologiskt särskilt känsliga avrinningsområden tar Södertälje kommun hänsyn till den samlade bebyggelsens påverkan. (Stadsbyggnads- och kommunalnämnderna, miljönämnden)
- Detaljplanering inom strandskyddade områden förekommer inte annat än då det finns särskilda skäl. Då läggs stor vikt vid tillgänglighet för allmänheten, samt påverkan på flora och fauna eftersom orörda stränder är livsavgörande för många växter och djur. (Stadsbyggnads- och kommunalnämnderna, miljönämnden)

Ytterligare utredningar

- Södertälje kommun utreder behovet av att mynningsvikar och utmynnande vattendrag skyddas för sina naturvärden i allmänhet och som reproduktions- och uppväxtområden för fisk och andra organismer. (Miljönämnden)

Något kan alla göra

- Använda miljömärkta disk-, tvätt och rengöringsmedel
- Se till att man har ett enskilt avlopp som fungerar. Kontakta miljökontoret om du är osäker eller vill ha mer information!

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Nuläge i Södertälje

Kustområdet mellan Södertälje och Askö/Torö hör till de svenska kustavsnitt som är hårt belastade av närsalter. Detta leder till störningar av den biologiska mångfalden och den marina miljöns reproduktionsförmåga. De grunda bottnarna är särskilt viktiga. I kustzonen ligger Himmerfjärdens reningsverk som bl a behandlar Södertäljes avloppsvatten. För att kustområdet ska förbättras behövs åtgärder i tillrinningsområdena.

Inom våra kustnära områden finns gamla odlingslandskap med naturbetesmarker, ängsmarker och stora havsstrandängar, tex på Mörkö och i Tullgarnsområdet. I de grunda strandnära vattnen finns flera rödlistade kransalgsarter.

Se även Ingen övergödning, Giffri miljö, Biologisk mångfald och Ett rikt odlingslandskap.

Nationellt miljömål

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den ekologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Lokala delmål

- De ekologiskt särskilt känsliga kustområdena inom Södertälje kommun som är i behov av skydd omfattas av naturreservat, fågelskyddsområden eller områden fredade mot fiske.
- Södertälje kommun deltar aktivt i kommande vattenplanering där avrinningsområdena är utgångspunkten.

Lokala åtgärder och ansvar

Åtgärderna överensstämmer med de under avsnittet levande sjöar och vattendrag

- Södertälje kommun engagerar sig i samarbetet mellan skärgårdskommuner, länsstyrelser, hembygdsföreningar och naturskydds- och miljöföreningar för att höja medvetandet om Östersjön och skärgårdsmiljön och identifiera insatser för att minska miljöpåverkan. (Kommunstyrelsen)

Säker strålmiljö

Nuläge i Södertälje

Radon i inomhusmiljö är en allvarlig hälsorisk. Radon följer med luften in i luftrör och lungor när vi andas och kan orsaka lungcancer. Radon finns naturligt i mark fast i olika stora mängder beroende på bergarten. Största delen av kommunen är normalriskområde för radon. Högriskområden är: Längst kommungränsen vid Gnesta inom området från Skillötsjön i söder till Väsby Långsjö i norr, nordväst om Skilleberg och i ett smalt granitmassiv väster om Skyttorp nordöst om Tullgarn. Under 70-talet användes radonhaltig "Blåbetong" som byggnadsmaterial.

Utbyggnaden av tredje generationens mobiltelefonisystem pågår. För masterna krävs bygglov från kommunen. Enligt kommunens översiktsplan ska vissa opåverkade områden hållas fria från master.

Nationellt mål

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.

Lokala delmål

- Senast år 2010 har alla skolor och förskolor lägre radonhalt än 200 Bq/m³. Senast år 2020 är radonhalten i alla bostäder lägre än 200 Bq/m³. (Nationellt mål)
- Byggandet av de master som krävs för mobiltelefonin samordnas för att undvika en alltför stor påverkan på omgivningen.
- Södertälje kommun verkar för att minst tre relativt opåverkade områden med låg elektromagnetisk strålning bibehålls och att strålningen där inte ökar.

Lokala åtgärder och ansvar

Radon

- Södertälje kommun tillser att bostäder och byggnader som uppförs i högriskområden samt i områden med lokala förekomster av högradonmark, ska ha en radonsäker grundkonstruktion. (Stadsbyggnadsnämnden)
- Södertälje kommun följer upp tidigare radonmätningar och förnyar informationen till berörda fastighetsägare. (Miljönämnden)
- Södertälje kommun följer upp inventeringen av de hus och offentliga lokaler som misstänks vara byggda med blåbetong. (Miljönämnden)

Elektromagnetisk strålning

- Södertälje kommun bevakar frågor om radiofrekvent elektrisk fältstyrka. Mätningar utförs regelbundet. (Miljönämnden)
- Områden med låg elektromagnetisk strålning, som är lämpliga för bebyggelse, skyddas om möjligt från ökad strålning genom detaljplan eller områdesbestämmelser (Stadsbyggnadsnämnden, kommundelsnämnderna)
- Vid bygglov för master för mobiltelefoni prövas lokaliseringen utifrån hänsyn till landskapsbildningen och behovet av orörda områden med låg elektromagnetisk strålning. (Stadsbyggnadsnämnden, kommundelsnämnderna)

Något kan alla göra

- Mäta radonhalten i sitt hus med spårfilm
- Sola med måtta. Bli brun, inte bränd!

Myllrande våtmarker

Nuläge i Södertälje

Våtmarker är viktiga som naturliga reningsverk i naturen. I våtmarken tas fosfor och kväve upp av växter och djur så att närsalterna inte göder havet, sjöar och vattendrag. De är också mycket viktiga för den biologiska mångfalden i kommunen. Många våtmarker har dikats ut och det är därför viktigt att de som finns kvar skyddas.

Nationellt mål

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Lokalt delmål

- Ingen exploatering sker som innebär negativ påverkan på våtmarker med höga natur- eller kulturvärden.

Lokala åtgärder och ansvar

Skydd för våtmarker

- I samband med detaljplanering och exploatering, uppmärksammas och värnas alltid befintliga våtmarker. (Stadsbyggnads- och kommunalnämnderna, miljönämnden)
- Södertälje kommun arbetar aktivt för att våtmarker och småvatten ska bevaras i anslutning till tätorter och inom odlingslandskapet samt vid behov återskapas. (Stadsbyggnads- och kommunalnämnderna, miljönämnden)

Bara naturlig försurning

Nuläge i Södertälje

Försurningen beror på utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och ammoniak. Tillståndet i Sverige har förbättrats de senaste tio åren och utvecklingen fortsätter att gå åt rätt håll. Nedfall från andra länder är den viktigaste orsaken till försurningen.

Enligt uppgifter från 1995 är 25 av Södertäljes sjöar klassade som sura eller försurade. De flesta är små skogssjöar i ett bälte söder om Yngern. För ytterligare ett antal sjöar finns en risk för försurning.

Åtgärder under Begränsad klimatpåverkan och Frisk luft, som syftar till att minska vägtrafikens utsläpp, har betydelse för att minska nedfallet av försurande ämnen.

Nationellt mål

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen skall inte öka korrosionshastigheten i tekniskt material eller kulturföremål och byggnader.

Lokala delmål

- År 2020 är sjöarna i Södertälje kommun inte längre drabbade av försurning som orsakas av människan.

Lokala åtgärder och ansvar

Kalkning

- Södertälje kommun verkar för att de sjöar inom Södertälje kommun som kalkas idag, ska kalkas även fortsättningsvis enligt Länsstyrelsens kalkningsplan. (Miljönämnden)
- Södertälje kommun engagerar sig i kalkning av vissa sjöar, tex Trönsjön och Askaren, för att säkra den biologiska mångfalden. Kommunen bör överväga att överta huvudmannskapet för kalkning av denna typ av sjöar. (Miljönämnden)

Skyddande ozonskikt

Nuläge i Södertälje

Under de senaste 15 åren har ozonskiktet globalt tunnats ut med ca fem procent. Över Antarktis är uttunnningen cirka 50 procent under vårmånaderna september-oktober. På våra breddgrader har uttunnningen varit fem till tio procent under de senaste 20 åren. Uttunnningen beror till stor del på utsläpp av köldmedier som freon. Det svenska bidraget har minskat under senare år.

Ett uttunnat ozonskikt leder till att UV-strålningen i marknivå kan öka och därmed skadas hälsa och miljö.

Nationellt miljömål

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Lokala delmål

- Senast till år 2010 har alla stationära anläggningar med innehåll av köldmedierna av HCFC eller CFC (senast till december 2004) inom Södertälje kommun identifierats och köldmediet ersatts med ämnen som inte påverkar ozonskiktet negativt.
- Södertälje kommun föregår med gott exempel och byta köldmedier till ämnen som inte påverkar ozonskiktet negativt och inte heller bidrar till växthuseffekten.

Lokala åtgärder och ansvar

Egna fastigheter

- Södertälje kommun bör undersöka möjligheten att ersätta traditionell komfortkyla med frikyla eller annan mindre miljöpåverkande teknik i de egna fastigheterna. (Telgebostäder, Karlavagnen)

Inventeringar

- Södertälje kommun kartlägger förekomsten och användningen av ozonnedbrytande ämnen inom kommunen. (Miljönämnden)
- En plan utarbetas för inventering och utfasning av skumplast innehållande CFC/HCFC vid ombyggnad, renovering, reparation och rivning. (Telgebostäder, Karlavagnen)

Något kan alla göra

- Lämna sin uttjänta kyl och frys till Tvetaverket eller Returen.

SÖDERTÄLJE KOMMUN

